

บทที่ 1

บทนำ

เหตุผลและความจำเป็นของปัญหา

ตั้งเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า ประชากรของประเทศไทยประมาณร้อยละ 80 หรือมากกว่า เป็นเกษตรกรที่บากบั่น อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง และไม่ค่อยมีโอกาสได้ติดต่อสัมพันธ์กับคนในเมือง ดังนั้นความเจริญต่าง ๆ จึงยังไม่กระจายไปถึงชนบท ทำให้คนในชนบทต้องการศึกษา ซึ่งเป็นผลทำให้สิ่งอื่น ๆ ติดตามมาเป็นลูกโซ่ คือ ความยากจน ภาระหนี้สิน การเจ็บไข้ได้ป่วย ขาดปัจจัยในการดำรงชีวิต ทำให้มีคุณภาพชีวิตอยู่อย่างแร้นแค้น ซึ่งแตกต่างจากประชากรส่วนน้อยในกรุงเทพมหานคร การปล่อยให้ประชากรส่วนใหญ่ตกอยู่ในความทุกข์เดือดร้อนเช่นนี้ย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง กล่าวคือ¹

ทางด้านเศรษฐกิจ ชาวชนบทต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ ภาระหนี้สิน ภาระการว่างงาน ขาดสถาบันเครดิต และการตลาดในท้องถิ่น ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง การคมนาคมไม่สะดวก ขาดความรู้ด้านเกษตรแผนใหม่ ย่ำแย่ด้านตลาด และความเข้าใจทางด้านธุรกิจการเกษตร ปัญหามูลฐานทางด้านเศรษฐกิจเหล่านี้ทำให้อำนาจการซื้อตกต่ำ ธุรกิจชนบะมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจในชั้นมูลฐานทำให้ชะงักงันไม่ก้าวหน้าไปสู่ความมั่นคง

ทางด้านสังคม ชาวชนบทมักจะมีครอบครัวใหญ่ ต้องการศึกษา สุขภาพอนามัยไม่ดี ขาดผู้นำในท้องถิ่น ขาดความกระตือรือร้น และขาดสถาบันทางสังคม เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน สถาบันฝึกงาน ฯลฯ มีโจรผู้ร้ายชุกชุม มีผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทำให้สังคมวุ่นวายไม่สงบสุข ขนบธรรมเนียมอันดีงามเสื่อมโทรมลง

¹ ประดิษฐ์ มัชฌิมา, สังคมวิทยาชนบท (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 147-152.

ทางด้านการเมือง เมื่อประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างเหลื่อมล้ำกัน ทำให้เกิดความแตกแยก ความวุ่นวาย มีการต่อสู้เรียกร้องสิทธิและผลประโยชน์ของตน ก่อให้เกิดการแทรกแซงบ่อนทำลายจากภายนอก และการปลุกกระดมจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ คำสั่งฯ และพระมหากษัตริย์

ปัญหาความยากจนในชนบทนั้น รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ให้ความสนใจและแก้ไขตลอดมา ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) แต่ดูเหมือนว่าชาวชนบทยังประสบกับปัญหาต่าง ๆ อยู่อีกหลายด้าน ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) จึงได้มุ่งเน้นชนบทเป็นพิเศษ จากสรุปผลการวิเคราะห์แนวโน้มเศรษฐกิจไทยโดยส่วนรวมในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 มีข้อยุติที่สำคัญ ๆ ดังนี้คือ

เศรษฐกิจไทยนอกจากจะต้องเผชิญกับปัญหาโครงสร้าง ความไม่สมดุลย์ที่รุนแรง ความอ่อนแอ-นอทางภาคเกษตร การรักษาลานะและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงิน และปัญหาการว่างงานในชนบทแล้ว ยังประสบกับปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ระหว่างภาคต่าง ๆ และระหว่างชนบทกับเมือง ทั้งหมดนี้จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของประเทศ และจากการวิเคราะห์แนวโน้มจะเห็นได้ว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจและลักษณะการถือครองทรัพย์สินเศรษฐกิจของประเทศจะมีการรวมตัวและกระจุกกันมากขึ้นบริเวณกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของชนบทเกือบทุกภาคทรุดโทรมลง วัตถุประสงค์ส่วนรวมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 อาจจำเป็นต้องมุ่งเน้น...การรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจภายในตลอดทั้งการแก้ปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ให้เป็นธรรม และให้มีส่วนสนับสนุนการบริหารความมั่นคงของชาติควบคู่กันไป¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน, คณะอนุกรรมการวางแผนเศรษฐกิจส่วนรวม, "ประมวลการระบบเศรษฐกิจไทยในระยะ 5 ปีข้างหน้า และข้อเสนอการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)." (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2524, หน้า ย-ฉ. (ฮัดสำเนา)

ธนาคารกรุงไทย จำกัด เห็นความสำคัญของการพัฒนาชนบทและมุ่งสนองนโยบายของรัฐ - บาลตลอดมา เพื่อยกฐานะของเกษตรกรให้อยู่ดีกินดีขึ้น ธนาคารฯ จึงได้ให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรร่วมกับทางราชการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2510 แต่ปรากฏว่า เกษตรกรไม่ได้มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ทั้งยังมีภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้นด้วย ธนาคารฯ จึงได้ทำการสำรวจปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงพบว่า เกิดจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการ คือ¹

1. ทางด้านการผลิต มีภาวะเสี่ยงสูงมาก เนื่องจากต้องอาศัยดินฟ้าอากาศตามธรรมชาติ และเกษตรกรยังขาดที่ดินทำกินอยู่
2. ทางด้านการตลาด เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาต่ำ เนื่องจากต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง รายได้จึงไม่พอเลี้ยงชีพ
3. ทางด้านเงินทุน ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ ต้องกู้เงินจากนายทุนในอัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้เกษตรกรประสบกับความยากจนยิ่งขึ้น
4. เกี่ยวกับตัวเกษตรกรเอง ขาดความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ ไม่พยายามช่วยตัวเอง ไม่รู้จักเก็บหอมรอมริบรายได้อะไรเป็นเงินทุน ชอบดื่มเหล้าเมายา เล่นการพนัน และแก้ปัญหาไปในทางฉ้อฉล

เมื่อทราบปัญหาที่แท้จริง และนำมาวิเคราะห์แล้วจึงทราบว่า การที่จะช่วยให้เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นจำเป็นต้องระงับเหตุทั้ง 4 ประการ จึงได้คิดโครงการสินเชื่อเพื่อการเกษตรแผนสามประสานขึ้น โดยมีการประสาน การผลิต การตลาด และเงินทุนเข้าด้วยกัน เพื่อให้การประกอบเศรษฐกิจครบวงจร โดยมีหลักการที่สำคัญคือ

1. เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้รู้จักพัฒนาตนเอง คือ สามารถช่วยเหลือตนเอง มีความขยันขันแข็ง และร่วมแรงร่วมใจกันให้รู้จักประหยัด มีความสามัคคี
2. เพื่อพัฒนาอาชีพ ให้เกษตรกรประกอบอาชีพหลัก อาชีพรอง และอาชีพเสริม รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

¹ ลู่เทพ วสันตวงค์, "โครงการพัฒนาชนบทลุ่มบูรณัมแบบ" [ม.ป.ท., ม.ป.ป.], หน้า 1-5. (ชดลำเนา)

3. เพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้มีสาธารณูปโภค สุขาภิบาลอนามัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

โครงการสินเชื่อเพื่อการเกษตรแผนสามประสาสนี้ ได้นำมาทดลองดำเนินการที่ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2520 โดยใช้ชื่อว่า "โครงการช่วยเหลือลูกเสือชาวบ้านที่เป็นเกษตรกร ตามโครงการสินเชื่อเพื่อการเกษตรแผนสามประสาสน์" โดยคัดเลือกประสาสน์จากทุกหมู่บ้านในตำบลซึ่งได้รับการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านมาแล้วจำนวน 9 คน มาทำการฝึกอบรมผู้นำหมู่บ้าน แล้วเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านจากลูกเสือชาวบ้าน 9 คนที่ได้รับการคัดเลือกมาดี โดยให้มีอายุ 1 คน หญิง 1 คน เป็นประธานกรรมการและรองประธานกรรมการ ที่เหลืออีก 7 คน เป็นกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและเป็นหัวหน้าคณะ ปฏิบัติการตามภารกิจ 7 ประการคือ การศึกษา คำสั่งฯ พัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาอาชีพ สุขาภิบาลอนามัย บรรเทาสาธารณภัย และรักษาความปลอดภัย ทั้งนี้เพื่อช่วยเผยแพร่โครงการฯ จากตำบลไปสู่หมู่บ้าน ให้บริการแก่ประสาสน์ และสำราญที่จะควบคุมดูแลติดตามประเมินผลของเกษตรกรที่ได้รับบริการจากโครงการฯ ไปอย่างใกล้ชิด

เพื่อให้การประกอบเศรษฐกิจครบวงจร ทางด้านการตลาด ธนาคารกรุงไทย จำกัด ได้ให้สินเชื่อในการจัดตั้ง "ร้านค้าสหกรณ์ชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดง จำกัด" ในการสร้างบังฉางไซโลเพื่อเป็นทุนหมุนเวียน และเพื่อรวบรวมผลผลิตแปรรูป สำหรับทางด้านการผลิตให้ชมรมลูกเสือชาวบ้านรับภาระหน้าที่ในด้านการพัฒนาบุคคล พัฒนาอาชีพ และพัฒนาหมู่บ้าน เป็นแกนประสานระหว่างร้านค้าสหกรณ์ชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดง จำกัด กับธนาคารกรุงไทย จำกัด นอกจากนี้ยังขอความร่วมมือจากหน่วยราชการอื่น เช่น สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และกรมการพินิจชุมชนเพื่อช่วยในด้านจัดสร้างสาธารณูปโภค ให้ค่าแนะนำ และติดตามในก้านอาชีพ ทางด้านเงินทุน ธนาคารกรุงไทย จำกัด ให้สินเชื่อแก่เกษตรกรเพื่อไว้ถ่อ่อนหนี้ เป็นทุนหมุนเวียน และปลดภาระขายผลผลิต เมื่อการดำเนินงานทั้งสามด้านประสานเข้าด้วยกันปรากฏว่า เกษตรกรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ภาระหนี้สินลดน้อยลง และร้านค้าสหกรณ์ชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดง จำกัด ได้รับกำไร

ความมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ว่า การที่ "โครงการช่วยเหลือลูกเสือชาวบ้านที่เป็นเกษตรกร ตามโครงการสินเชื่อเพื่อการเกษตรแผนสามประสาสน์" สมฤทธิ์ผลได้นั้น เพราะการสื่อสารเข้ามามีบทบาทในการนำความคิดเห็น ความต้องการ และข่าวสารถ่ายทอดไปมาภายในสังคม เสริมองการไหลของโลหิตไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย หากไม่มีกระแสโลหิตในส่วนใดส่วนนั้นก็

เป็นสัมพัทธ์ไป¹ ดังนั้นสังคมจะไม่มี การเปลี่ยนแปลง ถ้าปราศจากการสื่อสาร การสื่อสารมีบทบาทที่ สำคัญในการพัฒนาสังคม 3 ประการด้วยกันคือ

1. ให้ข่าวสารแก่ประชาชนในเรื่องที่จะทำการเปลี่ยนแปลง
2. ใช้การสื่อสารเพื่อยกจุด เปิดช่องทางให้ประชาชนและผู้ นำได้มีโอกาสพูดคุยกัน เพื่อนำ ไปสู่การตัดสินใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง
3. การสื่อสารช่วยให้เกิดทักษะที่จำเป็น เพื่อให้การยอมรับในการเปลี่ยนแปลงประ สบผล สำเร็จ²

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมุ่งศึกษารูปแบบของการสื่อสาร ประสิทธิภาพ และความน่า เชื่อถือของสื่อ แต่ประเภทที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของ โครงการช่วยเหลือลูก เลือชาวบ้านที่เป็นเกษตรกร ตามโครงการสินเชื่อ เพื่อการเกษตรแผนสามประ ส่วนในเขตตำบลหัวตง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยเชื่อว่าหากเกษตรกร ส่วนใหญ่ยอมรับโครงการฯ นี้ จะสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของ เกษตรกร เหล่านั้นให้ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการ สื่อสาร โครงการ สินเชื่อเพื่อการ เกษตรแผนสามประ ส่วนในจังหวัดอื่น ๆ ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบลักษณะทั่วไป ของเกษตรกรในเขตตำบลหัวตง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ที่มีต่อการยอมรับโครงการฯ
2. เพื่อทราบรูปแบบของการสื่อสารที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของโครงการฯ
3. เพื่อเข้าใจประสิทธิภาพของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้อยู่ในโครงการฯ
4. เพื่อทราบความน่าเชื่อถือของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้อยู่ในโครงการฯ

¹ สภาวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. คณะกรรมการข้าราชการรัฐคำสตร์และรัฐประคำสตร์คำสตร์, "ผู้นำในชนบทของประเทศไทย" (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ, 2518), หน้า 53. (คัดสำเนา)

² Wilbur Schramm, Mass Media and National Development : The Role of Information in the Developing Countries. (Standford, California : Standford University Press, 1964), p. 125.

5. เพื่อทราบความแตกต่างของพฤติกรรมกาารเปิดรับข่าวลือจากสื่อต่าง ๆ ที่มีต่อระดับความรู้ในหลักการของโครงการฯ และการยอมรับโครงการฯ ระหว่างเกษตรกรที่มีลักษณะตามแบบประเพณีโบราณ (Traditional) และเกษตรกรที่มีลักษณะทันสมัย (Modern)

6. เพื่อทราบความแตกต่างในความเร็ว-ช้าของการยอมรับโครงการฯ และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเกษตรกรที่มีลักษณะตามแบบประเพณีโบราณ และเกษตรกรที่มีลักษณะทันสมัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยในโครงการช่วยเหลือลูกเสือชาวบ้านที่เป็นเกษตรกร ตามโครงการสินเชื่อเพื่อการเกษตรแผนสามประสาณนี้ ศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของเกษตรกรที่เป็นลูกเสือชาวบ้านซึ่งยอมรับโครงการฯ ในเขตตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในสภาพที่เป็นจริงอยู่ในขณะนี้ เนื่องจากโครงการนี้ได้เข้ามาทดลองดำเนินการและปรากฏว่าได้รับผลสำเร็จตรงตามเป้าหมายของโครงการฯ เกษตรกรที่ยอมรับโครงการฯ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะนำมาปรับปรุงแผนงานการลือสารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาในเรื่องของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้อยู่ในโครงการฯ นั้น ตัวแปรทางด้านสื่อเฉพาะกิจ ศึกษาเฉพาะการกระจายเสียงตามลำย และเอกสารสิ่งพิมพ์ทางการเกษตรที่ใช้ในโครงการฯ เพราะเป็นสื่อที่ใช้อยู่ในสภาพที่เป็นจริงในขณะนั้น สื่อระหว่างบุคคลภายในท้องถิ่น* ได้แก่ ประธานชมรมลูกเสือชาวบ้านห้วยดง กรรมการชมรมลูกเสือชาวบ้านห้วยดง ผู้นำหมู่บ้านของโครงการฯ กรรมการร้านค้าสหกรณ์ชมรมลูกเสือชาวบ้านห้วยดง จำกัด เพื่อนเกษตรกร กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน และญาติพี่น้อง ส่วนสื่อระหว่างบุคคลภายนอกท้องถิ่น* ได้แก่ เจ้าหน้าที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกาารเกษตร และการเดินทางออกนอกท้องถิ่นของเกษตรกร

นิยามศัพท์

อายุ หมายถึง ยี่ว่จอายุของเกษตรกรระหว่างกาารบรรลุนิติภาวะหรือยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่จัดทะเบียนสมรสแล้ว ถึงอายุ 60 ปี

อาชีพ หมายถึง อาชีพเกษตรกรในเขตตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ประกอบอยู่ เช่น การทำนา เลี้ยงสัตว์ และอื่น ๆ ซึ่งแบ่งเป็นอาชีพหลัก คือ อาชีพซึ่งทำรายได้ให้แก่เกษตรกรมาก

* หมายถึง สื่อบุคคลภายในท้องถิ่น และ สื่อบุคคลภายนอกท้องถิ่น

เป็นอันดับหนึ่ง และอาชีพรอง คือ อาชีพที่เกษตรกรประกอบนอกเหนือจากอาชีพหลัก

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง คุณสมบัติของเกษตรกรในด้าน

1. รายได้ หมายถึง ระดับรายได้ที่เป็นจำนวนเงินซึ่งเกษตรกรได้รับจากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองที่ได้รับในแต่ละเดือน
2. การศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่เกษตรกรได้ศึกษาจากโรงเรียน
3. การดำรงตำแหน่งที่เป็นทางการ หมายถึง การที่เกษตรกรดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคม เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ครู กรรมการชมรมลูกเสือชาวบ้าน หรือ กรรมการกิจกรรมในทางสังคมต่าง ๆ เป็นต้น
4. การให้คำแนะนำหรือให้ความช่วยเหลือ หมายถึง ความบ่อยครั้งของเกษตรกรในการให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือแก่บุคคลอื่น ๆ ในหมู่บ้านหรือในตำบล การให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือมีไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องในโครงการฯ เท่านั้น อาจเป็นเรื่องนอกโครงการฯ ก็ได้

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่เป็นสมาชิกชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดวง ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลหัวดวง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และยอมรับโครงการฯ ในการวิจัยครั้งแบ่งเกษตรกรออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. เกษตรกรที่มีลักษณะตามแบบประเพณีโบราณ (Traditional) หมายถึง เกษตรกรที่มีความเชื่อหรือทัศนคติแบบดั้งเดิม เช่น เชื่อในเรื่องของโชคชะตา พรหมลิขิต ใช้วิธีการประกอบอาชีพตามบรรพบุรุษ ขาดความกระตือรือร้น ไม่ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ

2. เกษตรกรที่มีลักษณะทันสมัย (Modern) หมายถึง เกษตรกรที่มีความเชื่อถือหรือทัศนคติแบบสมัยใหม่ ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ประกอบอาชีพตามวิธีการสมัยใหม่ มีความกระตือรือร้น ดังนั้นจึงไม่เชื่อในเรื่องของพรหมลิขิต หรือโชคชะตา แต่จะเชื่อในวิธีการทางวิทยาศาสตร์

รูปแบบของการสื่อสาร ประกอบด้วย

1. ขั้นตอนในการสื่อสาร (Steps of Communication) หมายถึง จำนวนขั้นตอนของการถ่ายทอดข่าวสารระหว่างเกษตรกรกับบุคคลอื่น จนกระทั่งเกษตรกรตัดสินใจยอมรับโครงการฯ แบ่งเป็นการสื่อสารแบบขั้นตอนเดียว (One-step Flow of Communication) คือ การที่เกษตรกรตัดสินใจยอมรับโครงการฯ หลังจากทราบข่าวสารจากการเข้าร่วมประชุมเพื่อเผยแพร่โครงการฯ ซึ่งจัดขึ้นโดยธนาคารกรุงไทย จำกัด ร่วมกับชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดวงในครั้งแรก การสื่อสารแบบล่อง

ขั้นตอน (Two-step Flow of Communication) คือ การที่เกษตรกรตัดสินใจยอมรับโครงการฯ หลังจากทราบข่าวสารจากการเข้าร่วมประชุมเพื่อเผยแพร่โครงการฯ ซึ่งจัดขึ้นโดยธนาคารกรุงไทย จำกัด ร่วมกับชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดวงในครั้งแรก และหลังจากนั้นเกษตรกรนำไปปรึกษาหารือกับบุคคลอื่นอีกคนหนึ่ง ส่วนการสื่อสารแบบหลายขั้นตอน (Multi-step Flow of Communication) คือ การที่เกษตรกรยอมรับโครงการฯ หลังจากทราบข่าวสารจากการเข้าร่วมประชุมเพื่อเผยแพร่โครงการฯ ซึ่งจัดขึ้นโดยธนาคารกรุงไทย จำกัด ร่วมกับชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดวงในครั้งแรก และหลังจากนั้นเกษตรกรนำไปปรึกษาหารือกับบุคคลอื่น ๆ มากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป

2. กิศจาขงการสื่อสาร (Dimensions of Communication) ประกอบด้วย การสื่อสารแบบทิศทางเดียว (One-way Communication) หมายถึง การถ่ายทอดข่าวสารจากแหล่งสารเบื้องต้นไปยังเกษตรกร โดยไม่มีการโต้ถามและแสดงความคิดเห็น ใดๆ จากเกษตรกรไปยังแหล่งสารเบื้องต้น ส่วนการสื่อสารแบบสองทิศทาง (Two-way Communication) หมายถึง ภายหลังจากการถ่ายทอดข่าวสารจากแหล่งสารเบื้องต้นไปยังเกษตรกรแล้ว เกษตรกรมีการโต้ถามและแสดงความคิดเห็นกลับไปยังแหล่งสารเบื้องต้น

ในที่นี้แหล่งสารเบื้องต้น หมายถึง บุคคลซึ่งมีตำแหน่งเป็นทางการซึ่งทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข่าวสารของโครงการฯ ได้แก่ ประธานชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดวง กรรมการลูกเสือชาวบ้านหัวดวง กรรมการร้านค้าสหกรณ์ชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดวง จำกัด ผู้นำหมู่บ้านของโครงการฯ และเจ้าหน้าที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด

ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ระดับความรู้ของเกษตรกรที่มีต่อหลักการของโครงการฯ และการเพิ่มขึ้นของจำนวนเกษตรกรที่ยอมรับโครงการฯ

โครงการช่วยเหลือลูกเสือชาวบ้านที่เป็นเกษตรกร ตามโครงการสินเชื่อเพื่อการเกษตรแผนสามประสาน หมายถึง การนำโครงการสินเชื่อเพื่อการเกษตรแผนสามประสานของธนาคารกรุงไทย จำกัด ซึ่งมีหลักการในการที่จะประสานการผลิต การตลาด และเงินทุนเข้าด้วยกัน เพื่อให้การประกอบเศรษฐกิจของเกษตรกรครบวงจร ไปเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรที่เป็นลูกเสือชาวบ้าน หรือที่ยังไม่ได้เป็นลูกเสือชาวบ้านก็ได้ แต่ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการฯ แล้ว เกษตรกรผู้นั้นจะต้องสมัครเป็นสมาชิกและอบรมลูกเสือชาวบ้านในครั้งต่อไป เนื่องจากผู้ริเริ่มโครงการฯ มีความคิดเห็นว่าการลูกเสือชาวบ้านเป็นบุคคลที่พร้อมที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามัคคี และสามารถทำงานร่วมกัน

เป็นหมู่คณะได้ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการที่จะทำให้โครงการฯสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

สื่อ หมายถึง วิธีทางในการถ่ายทอดข่าวสารจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. สื่อเฉพาะกิจ ในที่นี้หมายถึง สื่อที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสื่อมวลชน แต่มีขอบเขตที่แคบกว่า ในแง่ที่เนื้อหาในสื่อถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นและกลุ่มเป้าหมาย สื่อเฉพาะกิจที่ใช้ในการศึกษาดีคือ การกระจายเสียงตามสาย และเอกสารสิ่งพิมพ์ทางการเกษตรที่ใช้ในโครงการฯ

2. สื่อระหว่างบุคคลภายในท้องถิ่น หมายถึง บุคคลในท้องถิ่น เขตตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ที่ช่วยถ่ายทอดข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ ได้แก่ ประธานชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดง กรรมการชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวดง กรรมการร้านค้าสหกรณ์ลูกเสือชาวบ้านหัวดง จำกัด ผู้นำหมู่บ้านของโครงการฯ เพื่อนเกษตรกร ญาติพี่น้อง และ กลุ่มลูกเสือชาวบ้านหัวดง

3. สื่อระหว่างบุคคลภายนอกท้องถิ่น หมายถึง บุคคลจากภายนอกท้องถิ่นซึ่งเกี่ยวข้องและช่วยถ่ายทอดข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเกษตร และการเดินทางออกภายนอกท้องถิ่นของเกษตรกร

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง ความบ่อยครั้งในการรับสารจากสื่อต่าง ๆ ของเกษตรกร เช่น สื่อเฉพาะกิจ สื่อระหว่างบุคคลภายในท้องถิ่น และสื่อระหว่างบุคคลภายนอกท้องถิ่น

ความรู้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของเกษตรกร เกี่ยวกับหลักการของโครงการฯ ทั้งในด้านการผลิต การตลาด และเงินทุน

ความน่าเชื่อถือ หมายถึง ความสามารถของสื่อในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯในความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมาย

สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย

1. การเผยแพร่ข่าวสารของโครงการช่วยเหลือลูกเสือชาวบ้านที่เป็นเกษตรกร ตามโครงการสินเชื่อเพื่อการเกษตรแผนสามประสาน ในเขตตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ส่วนใหญ่เป็นไปตามการสื่อสารโดยการสื่อสารแบบหลายขั้นตอน มากกว่าการสื่อสารแบบขั้นตอนเดียว หรือการสื่อสารแบบสองขั้นตอน

2. การสื่อสารแบบสองทิศทาง ทำให้เกษตรกรในเขตตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัด พิจิตร เกิดความรู้ในหลักการของโครงการมากกว่า การสื่อสารแบบทิศทางเดียว

3. เกษตรกรที่มีระดับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อระหว่างบุคคลภายในท้องถิ่น มีความรู้ในหลักการของโครงการมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการเปิดรับข่าวสารจาก สื่อเฉพาะกิจ หรือสื่อ ระหว่างบุคคลภายในท้องถิ่น

4. สื่อระหว่างบุคคลภายในท้องถิ่น มีอิทธิพลให้เกษตรกรยอมรับโครงการมากกว่า สื่อ เฉพาะกิจ หรือ สื่อระหว่างบุคคลภายนอกท้องถิ่น

5. เกษตรกรที่เปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ สื่อระหว่างบุคคลภายในท้องถิ่น และสื่อ ระหว่างบุคคลภายนอกท้องถิ่นร่วมกัน มีความรู้ในหลักการของโครงการมากกว่า เกษตรกรที่เปิดรับ ข่าวสารจากสื่อใดสื่อหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว

6. เกษตรกรที่เปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ สื่อระหว่างบุคคลภายในท้องถิ่น และสื่อ ระหว่างบุคคลภายนอกท้องถิ่นร่วมกัน ยอมรับโครงการมากกว่า เกษตรกรที่เปิดรับข่าวสารจากสื่อใด สื่อหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว

7. เกษตรกรในเขตตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีความน่าเชื่อถือในสื่อระหว่าง บุคคลภายในท้องถิ่นมากกว่า สื่อเฉพาะกิจ หรือสื่อระหว่างบุคคลภายนอกท้องถิ่น

8. เกษตรกรที่มีลักษณะทันสมัย เปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ สื่อระหว่างบุคคลภายใน ท้องถิ่น และสื่อระหว่างบุคคลภายนอกท้องถิ่น มากกว่าเกษตรกรที่มีลักษณะตามแบบประเพณีโบราณ

9. เกษตรกรที่มีลักษณะทันสมัย มีความรู้ในหลักการของโครงการมากกว่า เกษตรกร ที่มีลักษณะตามแบบประเพณีโบราณ

10. เกษตรกรที่มีลักษณะทันสมัย ยอมรับโครงการเร็วกว่า เกษตรกรที่มีลักษณะตามแบบ ประเพณีโบราณ

11. เกษตรกรที่มีสถานภาพในทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มีลักษณะตามแบบประเพณีโบราณ ต่ำกว่า เกษตรกรที่มีสถานภาพในทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ

ข้อจำกัดในการวิจัย

ผลการวิจัยของโครงการนี้ ไม่สามารถนำข้อมูลทั้งหมดไปใช้วางแผนการสื่อสารสำหรับโครงการ การอื่นเพื่อเพื่อการเกษตรแผนสามประสานยังจังหวัดอื่นได้ เนื่องจากคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างไม่

สามารถสรุปว่า เป็นคุณลักษณะของประชากรกลุ่มอื่นได้ ดังนั้นข้อมูลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เพียง
บางส่วนเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย